

595,706492
E61
Ent.

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSE ENTOMOLOGISCHE VERENIGING

ISSN 0013-8827. Officiële afkorting (World List): Ent. Ber., Amst.

Deel 40

1 juni 1980

No. 6

Adres van de Redactie:

B. J. LEMPKE, Plantage Middenlaan 64, 1018 DH Amsterdam — Nederland

INHOUD: H. WIERING, Jan Pieter van Lith 1912-1979 (p. 81). — J. A. JASPERSE, W. H. J. M. GERAEDTS, P. M. HERST en J. M. A. LUERMANS, Een rupsenplaaq van de Heidespanner *Ematurga atomaria* (Linnaeus) (Lep., Geometridae) op de Strabrechtse Heide (p. 85). — J. VAN DEN ASSEM, M. J. GIJSWIJT en BIRGIT K. NÜBEL, „Ik wor nie goed” (Over balts en paring bij enkele platygasteriden) (p. 90). — Literatuur (p. 93: P. A. VAN DER LAAN; p. 94: H. WIERING; p. 96: H. MOLLER PILLOT, B. J. LEMPKE); Korte mededelingen (p. 89: B. J. LEMPKE; p. 95: V. S. VAN DER GOOT; p. 96: A. KOSTER, Nieuwe aanwinsten voor de bibliotheek).

Jan Pieter van Lith 1912-1979

door

H. WIERING

ABSTRACT. — Obituary of Jan Pieter van Lith, 1912-1979, member of the Netherlands Entomological Society since 1945. He published numerous papers on Hymenoptera, notably Psenini (Sphecidae). A list of his entomological publications is added; translations of the Dutch titles are given in brackets.

Op 5 april 1979 overleed op 66-jarige leeftijd Jan Pieter van Lith. Met hem verloor de entomologische wetenschap een nauwgezet onderzoeker, de Nederlandse Entomologische Vereniging een toegewijd lid en vele leden een goede vriend.

Jan van Lith werd geboren op 26 mei 1912 te Rotterdam. Om financiële redenen was hij noodzaak na het behalen van zijn diploma 3-jarige HBS een betrekking te zoeken. In 1929 trad hij in dienst van de Scheepvaart- en Steenkolenmaatschappij te Rotterdam, waar hij na zijn 40-jarig jubileum in 1969 de rang van procuratiehouder bereikte. In het begin van deze loopbaan behaalde hij diploma's handelscorrespondentie Frans, Duits en Engels, waardoor hij ook voor zijn entomologisch werk gemakkelijk in deze moderne talen kon corresponderen. Na zijn afkeuring om gezondheidsredenen in 1973 kon hij zich geheel aan zijn eigenlijke werk, het systematisch onderzoek van de Psenini (Sphecidae) wijden.

De belangstelling voor al hetgeen in de natuur gebeurt, werd al vroeg bij Van Lith gewekt. Hij werd lid van de Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie, daarna van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging. Hij had vooral interesse voor vogels, zoogdieren, amfibieën en insekten. Vanaf 1933 verzamelde hij bijen en wespen. Drie jaar later startte hij met een inventarisatie van de bijen en wespen in het natuurmonument „De Beer”, wat hij voortzette totdat dit monument tot havengebied gemaakt werd. Toch werd Van Lith eerst in 1945 lid van onze vereniging, waar hij een trouw bezoeker was van de vergaderingen. Vele malen werd in kascommissies gebruik gemaakt van zijn kennis op financieel gebied.

De naam van Van Lith is ook sterk verbonden met de Vereniging tot Oprichting en Instand-

houding van een Natuurhistorisch Museum te Rotterdam. Hij was al in 1928 lid van deze vereniging; in 1957 werd hij erelid. Veel zorg besteedde hij aan de collectie insecten van deze vereniging, die in 1973 ondergebracht werd in een houten gebouwtje in Diergaarde Blijdorp. Gezien de veranderde belangstelling binnen deze Rotterdamse vereniging voor de insectenverzameling van dit museum, mede gezien het grote wetenschappelijk belang van enige onderdelen hiervan (collectie Trichoptera van Fischer, collectie Hymenoptera van Lindemans) streefde Van Lith er in de laatste jaren naar deze wetenschappelijk belangrijke onderdelen en exemplaren van zeldzame soorten veilig te stellen door ze over te laten brengen naar één van de beide grote zoölogische verzamelingen in Nederland, nl. die te Amsterdam en te Leiden. Bij dit streven ondervond hij evenwel veel onbegrip. Toch moet gezegd worden, dat Van Lith het voortbestaan van het museum te Rotterdam, zij het in een enigszins gewijzigde vorm t.o.v. de oorspronkelijke opzet, zeer ter harte ging.

Op entomologisch gebied heeft Van Lith belangrijk werk verricht. De kennis van de entomologie moest hij zich geheel zelfstandig verwerven. Dit leerproces komt ook duidelijk tot uiting in zijn publicaties. Aanvankelijk waren dit eenvoudige artikeltjes, waarin nieuwe vondsten van bijen en wespen voor de Nederlandse fauna en bijzonderheden over hun levenswijze vermeld werden, later werden dit grondige revisies van een groep van graafwespen. Zijn inventarisatiewerk in het natuurmonument „De Beer”, waarvan de volledige resultaten eigenlijk nooit gepubliceerd zijn, leverde stof voor twee publicaties over het bijengeslacht *Epeolus* (1949, 1956); in de eerste hiervan beschreef Van Lith zijn eerste nieuwe soort: *Epeolus rozenburgensis*. Met het vernielen van „De Beer” leek deze soort uitgestorven te zijn; enige jaren geleden werd zij gelukkig in Zeeland weergevonden. Allengs ging Van Lith zich, mede op aandringen van Prof. Van der Vecht, steeds meer specialiseren in de systematiek van de graafwespen behorend tot de over de gehele wereld verspreide groep van de Psenini. Hij schreef hierover 26 artikelen met in totaal ruim 700 bladzijden. Enkele tientallen nieuwe taxa werden door Van Lith beschreven. Zijn artikelen geven duidelijk blijk van de nauwgezette wijze, waarop Van Lith zijn werk deed. De vele uitstekende figuren maakte hij zelf. Van Lith had zich opgewerkt tot dé specialist op het gebied van de systematiek van de Psenini. Hij had contacten met de meeste beroepsentomologen, die aan graafwespen werken. Van allerlei instituten en musea ontving hij Psenini ter determinatie. Helaas bleef veel materiaal liggen, waarmee Van Lith nog niet klaar gekomen was. Zijn verdiensten voor de entomologische wetenschap werden in 1970 beloond met de uitreiking van de Uyttenboogaart-Eliaasprijs.

Het voorgaande moge een indruk geven van het werken van Van Lith, belangrijker is het — kort — stil te staan bij de persoon Jan van Lith. Hij was een beminnelijk en bescheiden mens; hij gaf zijn mening eerst na een zorgvuldige afweging van feiten. Zijn hulpvaardigheid was groot: hij was altijd bereid anderen te helpen en materiaal voor hen te determineren. Dit werd dan met veel zorg gedaan, waardoor aan een determinatie door Van Lith een hoge waarde toegekend kan worden. Van Lith was een harde werker; ondanks zijn zwakke gezondheid in de laatste tien jaren van zijn leven bleef hij in staat in korte tijd veel te presteren. Zijn belangstelling was veelzijdig; naast de biologie verdiepte hij zich, tezamen met zijn dochter, in de archeologie. Bij alles wat Van Lith gedaan heeft, is zijn vrouw hem een grote steun geweest.

Publications of J. P. van Lith (1912-1979)

- 1937 Het zijdebijtje en haar nest (Colletes (Apidae) and its nest). — *Levende Nat.* 41: 305-308.
 1937 *Psenulus schencki* Tourn. f.n.sp. — *Natuurh. Maandbl.* 26: 65-66.
 1937 Eenige zeldzame bijtjes uit Zuid-Limburg (Some rare bees from the south of Limburg). — *Natuurh. Maandbl.* 26: 103-104.
 1937 *Anthidium strigatum* Latr. en *Coelioxys alata* Först. — *Natuurh. Maandbl.* 26: 109.
 1937 Enkele nieuwe bijen en wespen voor de Nederlandse fauna (Some bees and wasps new for the Dutch fauna). — *Levende Nat.* 42: 209-213.
 1938 Zeldzame Limburgsche Hymenoptera (Rare Hymenoptera from Limburg). — *Natuurh. Maandbl.* 27: 121-122.

- 1939 Onze hoornbijen (The Dutch species of Eucera (Apidae). — *Levende Nat.* 44: 20-22.
- 1940 De wolbijen (Anthidium (Apidae)). — *Levende Nat.* 44: 285-287.
- 1943 Die nester von Psenulus (Hym. Sphec.). — *Natuurh. Maandbl.* 32: 95-96.
- 1944 Diodontus medius Dahlb. (Hym. Spheg.). — *Natuurh. Maandbl.* 33: 29.
- 1947 De collectie Nederlandsche Hymenoptera Aculeata van wijlen den Heer J. Lindemans (The collection of Dutch Aculeate Hymenoptera of the late J. Lindemans). — *Ent. Ber., Amst.* 12: 100-109.
- 1947 A note on the biology of Anthophora acervorum L. (Hym. Apid.). — *Ent. Ber., Amst.* 12: 197-200.
- 1948 Psen sibiricus Gussakovskij f.n.sp. (Hym. Sphecid.). — *Ent. Ber., Amst.* 12: 230-231.
- 1948 Over nesten van Crabo capitosus Sh. in takken van een treures (About nests of Crabo capitosus (Hym. Sphecid.) in branches of weeping-ash). — *Ent. Ber., Amst.* 12: 265-267.
- 1949 Epeolus rozenburgensis nov. spec. (Apidae, Hym. aculeata). — *Tijdschr. Ent.* 91: 105-112.
- 1949 Le sous-genre Psen Mimumesa Malloch (Hym. Sphec.) (avec une liste des Psenini capturés aus Pays-Bas). — *Tijdschr. Ent.* 91: 135-148.
- 1950 Chrysis käufeli f.n.sp. — *Publ. Natuurh. Genoot. Limburg.* 3: 49-50.
- 1951 Over de biologie van het geslacht Psenulus Kohl (Hym. Sphec.) (About the biology of the genus Psenulus Kohl (Hym. Sphec.)). — *Ent. Ber., Amst.* 13: 211-217.
- 1953 Opmerkingen over enige Chrysididae (Remarks on some Chrysididae). — *Ent. Ber., Amst.* 14: 225-227.
- 1953 De Nederlandse metselwespen; enkele aanvullende gegevens over verspreiding en biologie (The Dutch Odynerinae (Hym.); some additional data about distribution and biology). — *Levende Nat.* 56: 231-233.
- 1954 Opmerkingen over enige Chrysididae (2) (Remarks on some Chrysididae (2)). — *Ent. Ber., Amst.* 15: 133-135.
- 1955 Biology van Melittobia acasta Walker (Hymenoptera, Chalcididae) (Biology of Melittobia acasta Walker (Hymenoptera, Chalcididae)). — *Tijdschr. Ent.* 98: 29-42.
- 1955 Chrysis brevitarsis Thoms. en Chrysis fulgida var. immaculata Buysson (Hym., Acul.). — *Ent. Ber., Amst.* 15: 423-424.
- 1955 De Nederlandse Spilomena-soorten (Hym. Sphecidae) (The Dutch species of Spilomena (Hym. Sphecidae)). — *Ent. Ber., Amst.* 15: 525-527.
- 1955 Een nest van Xylocopa violacea (L.) (A nest of Xylocopa violacea (L.) (Hym. Apid.)). — *Ent. Ber., Amst.* 15: 452-454.
- 1956 Merkwaardige nesten van Dolichovespula saxonica (F.) (Remarkable nests of Dolichovespula saxonica (F.) (Hym. Vesp.)). — *Ent. Ber., Amst.* 16: 33-35.
- 1956 Notes on Epeolus (Hymenoptera Aculeata, Apidae). — *Tijdschr. Ent.* 99: 31-46.
- 1956 Hoplomerus (Hoplomerus) spinipes (L.) en Hoplomerus (Spinicoxa) reniformis (Gmel.) (Hymenoptera aculeata, Eumeninae). — *Ent. Ber., Amst.* 16: 259-263.
- 1957 On the biology of Chelostoma florisomne (L.) (Apidae, Megachilinae) and its parasite Sapyga clavicornis (L.) (Sapygidae, Sapyginae) (Hymenoptera). — *Tijdschr. Ent.* 100: 115-123.
- 1957 On the behaviour of Chaetodactylus mites (Acar., Tyr.) in the nests of Osmia rufa L. and Chelostoma florisomne (L.) (Apidae, Megachilidae). — *Ent. Ber., Amst.* 17: 197-198.
- 1958 Opmerkingen over Chrysididae (3) (Remarks on Chrysididae (3)). — *Ent. Ber., Amst.* 18: 231-232.
- 1959 Contribution to the knowledge of the Indo-Australian Pseninae (Hymenoptera, Sphecidae); Part I. Psen Latreille. — *Zool. Verh. Leiden* 39: 1-69.
- 1960 Opmerkingen over Chrysididae (4) (Remarks on Chrysididae (4)). — *Ent. Ber., Amst.* 20: 209-212.
- 1962 Contribution to the knowledge of the Indo-Australian Pseninae (Hymenoptera, Sphecidae); Part II. Psenulus Kohl, 1896. — *Zool. Verh. Leiden* 52: 1-118.
- 1964 Aantekeningen over de leefwijze van Odynerus (Symmorphus) debilitatus (Sauss.) (Hymenoptera aculeata, Eumeninae) (Notes on the biology of Odynerus (Symmorphus) debilitatus (Sauss.) (Hymenoptera aculeata, Eumeninae)). — *Ent. Ber., Amst.* 24: 256-262.

- 1965 Contribution to the knowledge of the Indo-Australian Psenini (Hymenoptera, Sphecidae); Part III. New species of the subgenera Psen Latreille and Mimumesa Malloch and a review of East-Asiatic and Indo-Australian Psen Latreille, s.l. — *Zool. Verh. Leiden* 73: 1-80.
- 1966 The group of Psenulus pulcherrimus (Bingham) (Hymenoptera, Sphecidae). — *Tijdschr. Ent.* 109: 35-48.
- 1967 Contribution to the knowledge of the Bornean Psenini (Hymenoptera, Sphecidae). — *Ent. Ber., Amst.* 27: 15-20.
- 1968 Contribution to the knowledge of the Indo-Australian, South Pacific and East Asiatic Psenini. Genus Psen Latreille (Hymenoptera, Sphecidae). — *Tijdschr. Ent.* 111: 89-135.
- 1969 Descriptions of some Indo-Australian Psenulus and revision of the group of Psenulus pulcherrimus (Bingham) (Hymenoptera, Sphecidae, Psenini). — *Tijdschr. Ent.* 112: 197-212.
- 1970 The Psenini collected by the Noona Dan Expedition in the Philippine and Bismarck Islands (Insecta, Hymenoptera, Sphecidae). — *Steenstrupia* 1: 91-105.
- 1972 Contribution to the knowledge of Oriental Psenulus (Hymenoptera, Sphecidae, Psenini). — *Tijdschr. Ent.* 115: 153-203.
- 1973 Notes on palaearctic Psenini (Hymenoptera, Sphecidae). — *Ent. Ber., Amst.* 33: 113-119.
- 1973 Psenini from Nepal (Hymenoptera, Sphecidae). — *Tijdschr. Ent.* 116: 123-143.
- 1974 Revision of the Psenini of the Ethiopian Region, including Malagasy (Hymenoptera, Sphecidae, Pemphredoninae). — *Tijdschr. Ent.* 117: 39-101.
- 1974 Notes on palaearctic Psenini. V-VIII (Hymenoptera, Sphecidae). — *Ent. Ber., Amst.* 34: 196-199.
- 1975 Neotropical species of Psen and Pseneo (Hymenoptera, Sphecidae, Psenini). — *Tijdschr. Ent.* 118: 1-41.
- 1975 New neotropical species of Pseneo (Hymenoptera, Sphecidae, Psenini). — *Ent. Ber., Amst.* 35: 170-173.
- 1976 Pluto rufibasis (Malloch) (Hymenoptera, Sphecidae, Psenini). — *Ent. Ber., Amst.* 36: 154-158.
- 1976 New species and records of Indo-Australian Psenini (Hymenoptera, Sphecidae, Pemphredoninae). — *Tijdschr. Ent.* 119: 79-122.
- 1977 Notes on neotropical Psenulus (Hymenoptera, Sphecidae, Psenini). — *Ent. Ber., Amst.* 37: 45-48.
- 1978 Psenini from Sri Lanka (Hymenoptera, Sphecidae, Pemphredoninae). — *Tijdschr. Ent.* 121: 1-12.
- 1978 A Brazilian Psenulus (Hymenoptera, Sphecidae, Psenini). — *Ent. Ber., Amst.* 38: 91-94.
- 1979 Notes on palaearctic Psenini IX-XIII (Hymenoptera, Sphecidae). — *Ent. Ber., Amst.* 39: 150-153.
- 1979 The New World genus Pluto (Hymenoptera, Sphecidae, Psenini). — *Tijdschr. Ent.* 122: 127-239.